

NADČLOVEK
TEATER LUTK ZA ODRASLE V ENEM DEJANJU
ANTON NOVAČAN

Vse pravice pridržane.

Motto: „Übermensch“ (F. Nietzsche)

Nadljudje: Zdravnik.
Politik.
Filozof.
Bankir.
Duhovnik.
Boljševik.
Črna dama.
Rdeča dama.

Bivši
nadljudje: Opica A.
Opica B.
Opica C.
Opica D. — prej Bankir.

Prava
človeka: Blaže.
Nežica.

Glas: De profundis! — kot prolog in epilog.

Dejanje na Slovenskem Krasu blizu Postojnske jame po svetovni katastrofi.

P R O L O G

Na odru trda tema.

De profundis:

Še mislim in še zvenim kakor v atomu krožna pesem elektronov.

Kje si, človek?

Gospodar pokončne hoje in zgrabljivih spretnih rok —

Gospodar besede in ločitelj broja —

Gospodar nad pojmi biti in umreti, gospodar malih in velikih spoznanj
pod skorjo lomljive lobanje —

Gospodar pesmi, smeha in solz. —

Kje si, človek?

Človeka ni več!

Izumrl je človek na zemlji, v blaznih borbah je ugonobil samega sebe in
z iznajdbami nadčloveka pokončal vse, kar je bilo živega na zemlji.

Evropa je grob!

Azija je grob!

Afrika je grob!

Grob sta obe Ameriki, grob je Avstralija, vsa otočja so grobišča, grob je
severni in grob južni pol, oceane pa pokriva debela mastna plast olja in loja,
ki se cedi s kopnega od dveh milijard razpadajočih človeških trupel in vsega,
kar je bilo živega na zemlji.

V okuženi atmosferi plava nad zemljo velik zrakoplov. Vanj so se zatekli poslednji nadljudje. Z umetnijami zdravnikov so podaljševali sebi življenje in sedaj iščejo, v strahu pred smrtjo, kje bi pristali.

Čujte obupno brnenje zrakoplova!

V njem so nadljudje.

Luč. Čez oder je legla velika zračna ladja, dom poslednjih nadljudi. Na levi sedijo trije starci. Njih obrazi so opičji, opičje njih kretnje. To so bivši nadljudje, ki jih je kura à la Voronov spremenila v opice. Njih imena so: Opica A, Opica B, Opica C. Pred ladjo postopata Črna dama in Rdeča dama. Na desni sedi Duhovnik in čita brevir. Bankir sloni apatično ob ladji in puši pipo. Spredej na tleh leži Boljševik in težko premišljuje. Politik in Filozof se pretegata zaspano in se sovražno ogledujeta. Zdravnik hodi od nadčloveka do nadčloveka in jih pregleduje. Vsi so stari, stari, sami okostnjaki.

Prvi prizor.

Vse osebe prisotne.

Politik: Ta grozen mir vse naokrog. O, ko bi vsaj muha zabrenčala! Ena sama muha!

Boljševik: Obžalujete?

Politik: Obžalujem, obžalujem.

Boljševik: Jaz ne.

Politik: Kje so časi, ko so po tem planetu divjali ljudje! Tekle železnice. Ropotali stroji. Zdi se, da smo se ušteli, gospod Filozof.

Filozof (presliši): Ah, sobica v velikem mestu, skromna samotarska izba... Knjige in tihe pobožne kontemplacije...

Duhovnik: Zvonovi, da bi zvonili! Rad bi še enkrat slišal zvonjenje zvonov.

Bankir: Jaz pa ciganski orkester v baru. Oh, puhati slastno debelo cigaro in gledati gracije nagih deklet...

Črna dama: Ti, stari pohotnež! Slina se ti cedi po bradi, čeljust se ti tresce. Kako pa imaš kravato zavezano!

Boljševik: Ljubosumna je, še vedno je ljubosumna, črnuha stara.

Zdravnik: Opice, malo več gibanja! — (Opice poskočijo, pa se takoj utrudijo.)

Boljševik: Morale bi plezati po ladji, gori in doli, kakor prave opice.

Zdravnik: Tudi vi, gospoda. Malo več kretanja in globokega dihanja. Tukaj ni smradu. Pristali smo srečno. Zrak je čist.

Boljševik: Čemu? Dovolj je bilo gibanja. Zdaj je konec.

Zdravnik: Mi smo poslednji na zemlji, mi nadljudje. Naša dolžnost je, da se ohranimo kolikor mogoče dolgo.

Boljševik: Čemu? Za koga neki?

Zdravnik: Kakor želite. Imam precejšnjo dozo kloroforma.

Boljševik: Meni je vseeno. Dajte ga sem.

Rdeča dama: Idiot! Samo idiot misli na samomor. Vstani, razgibaj se!

Boljševik: Tovariš Zdravnik, kolika je naša zaloga cigaret?

Zdravnik: Nekako za mesec dni.

Boljševik: Počakajte s kloroformom. Za dim je vredno živeti.

Duhovnik: Kaj za dim? Za Boga!

Boljševik: To je isto.

- Duhovnik:** Verujem v Boga! Zato verujem v novega človeka iz starih korenin.
- Boljševik:** Interesantno! Iz mojih, iz tvojih korenin nemara? Tovariš Zdravnik, kdo izmed nas bi bil sposoben, da nadaljuje človeški rod?
- Zdravnik:** Verjetno nihče. So pa skrivnosti...
- Rdeča dama:** So skrivnosti evolucije in revolucije.
- Črna dama:** Samo evolucije.
- Rdeča dama:** Ti črna reakcija! Rekla sem — evolucije in revolucije.
- Črna dama:** Vprašanje se glasi: Ali moremo nadaljevati človeški rod? Jaz mislim, da moremo.
- Boljševik:** Kakšna domišljavost!
- Politik:** Mir, rdečuha! Mir, črnulja! Dovolj zla sta povzročili vidve na zemlji.
- Rdeča dama:** Kdo pa je storil, da sem jaz rdeča, ta pa črna? Vi, vi politiki.
- Politik:** Mi, politiki, vedno le mi politiki. Idejo o nadčloveku je rodil na primer — filozof.
- Filozof:** Mož vašega kova je bil, ki je zaklical: Kar je za žensko materinstvo, to je vojna za moža.
- Politik:** Logika, logika, kje vam je logika? Kdo je izustil prvo besedo »nadčlovek«? Filozof. Kdo je razvijal idejo o nadčloveku do te stopnje, da je beseda meso postala? Filozof.
- Filozof:** Vi politiki ste govorili brez prestanka o vojni. Gnali ste narode v največje napore in razvijali uničevalna sredstva do takšne popolnosti, da je moralo priti, kar se je zgodilo. Dve milijardi človeških kadavrov zastrupljata ozračje nad zemljo in oceani.
- Rdeča dama (Boljševiku):** Napelji Politika in Filozofa, da se še bolj spopadeta.
- Boljševik:** Drugo je filozofija, drugo politika. Ne pozabita pa, da gre vajin razvoj v tole smer. (Pokaže na opice, ki živahno poskočijo in se režijo.)
- Filozof:** Res je! Zdi se mi, gospod Politik, da pešate v kraljestvo opic.
- Politik:** Meni se pa zdi, da ste v metamorfozi vi, gospod Filozof. Loteva se vas apetit, hoditi po štirih.
- Boljševik:** Glejte, Filozofu ne da miru desna noga. Politik pa dviga ramo kakor opica. Posledica kure à la Voronov.
- Zdravnik:** Mir, gospoda. Vse je pri meni zapisano. (Gleda beležke.) Gospoda Politika smo pomladili pred tremi leti. Ali res pešate? Po mojem računu bi morali živeti najmanj še mesec dni kot človek in potem nekaj tednov kot opica. — (Opice se režijo.)
- Politik:** Hvala lepa!
- Zdravnik:** Z vami, gospod Filozof, pa je malo drugače. Vi imate... po mojem računu le še nekaj dni podoba človeka in... prosim, stopite bliže. Točno! Tile na-bori med očmi in tile med gornjo in dolnjo čeljustjo so prvi simptomi za opičji obraz.
- Politik:** Sem vedel, da bo kmalu splahnel.
- Filozof:** Ne, ne, opica nočem biti. Moj estetski čut mi to zabranjuje. Kadar se zazibljem v opico, vi veste, gospod Zdravnik, kaj ste mi obljubili.
- Zdravnik:** Vem...

Politik: Kako pa naši ostali tovariši?

Zdravnik: Prvi na vrsti je gospod Bankir. On pada v letargijo. Vsak časa ga prekrstimo v Opico D. — (Opice obdajo Bankirja, skačejo in se režijo.)

Bankir: Samo, da se živi! Četudi le kot opica.

Filozof: Ostaneta še Boljševik in Duhovnik.

Duhovnik: Nikoli nisem delal pomlajevalne kure. Vera mi zabranjuje.

Boljševik: Iz narurnega prezira do opic — jaz tudi ne.

Politik: In naše dame?

Boljševik: Ženske so itak vedno le opice, vedno pod krinko, vedno opičji obraz.

Zdravnik: Zapisano imam: Rdeča dama...

Rdeča dama: Gospod Zdravnik, vendar ne boste...

Zdravnik: Kakor želite. Ne bom... sem kavalir.

Črna dama: Kaj se bojiš, draga moja? Tvoja rdeča njuška...

Rdeča dama: Zares, hudo me je kaznovala usoda. Biti z vami in s teboj, ti črna strupenjača. Proč odtod. Tu se dušim. — (Rdeča dama naglo odide.)

Politik: Adijo, rdečuha, ti krvoločna!

Filozof: Prosim, gospod Zdravnik, za majhno pojasnilo. Zanima me prehod iz človeka v nadčloveka in potem metamorfoza nadčloveka v opico.

Zdravnik: Na prvo vprašanje vam odgovarja zgodovina propalega človeštva.

Duhovnik: Kadar zgubi človek vero v Boga...

Politik: — in postane krivi prerok in filozof...

Filozof: — ali zapade v megalomanijo politika...

Črna dama: — in se zaljubi v absurdne teorije...

Boljševik: — ali pa če si ne služi v potu svojega obraza vsakdanji kruh...

Zdravnik: Točno! Točno: Postane nadčlovek! Na drugi del vašega vprašanja pa naj odgovore opice, bivši nadljudje. Stopite bliže opice A — B — C. Opica A, kako se počutiš?

Opica A: Jaz — bil — velik mož... Narodom mnogim vladal — se vojskoval — veličino hotel... Vse veliko bilo... Zdaj jaz bil opica... mnogo žrla — sladko kakala...

Zdravnik: Saj veste, kdo je bil ta veliki gromovnik.

Vsi: Vemo, vemo.

Zdravnik: Opica B, kako se počutiš ti?

Opica B: Jaz imel idejo — teorijo — idejo veliko imel... Vse na glavo postavil — milijone ljudi poklal... Tekla rdeča kri — za sebe pa strah imel... Zdaj jaz bil opica... Mnogo žrla — sladko kakala...

Zdravnik: Ali veste, kdo je bil ta junak?

Vsi: Vemo, vemo.

Zdravnik: Opica C, kako se ti počutiš?

Opica C: Jaz bil slepar... Nosil na glavi kučmo... zunaj črno... znotraj rdečo... kučmo obračal — kakor jaz hotel — na črno ali na rdeče obračal... Veliko jaz govoril — narod meni ploskal — meni to dopadlo... Zdaj jaz bil opica... Mnogo žrla — sladko kakala...

Zdravnik: Mislim, da tudi tega poznate.

Vsi: Poznamo ga, poznamo.

Opice veselo skakljajo. Bankir stopi mednje, začne hoditi po štirih, pade v metamorfozo. Črna dama se razburi.

Črna dama: Pomagajte, pomagajte! Ne še, ne še njega v opico. Pomagajte. Kaj bom jaz brez njega! Dajte mu injekcijo, gospod Zdravnik.

Zdravnik: Za injekcijo je prepozno. Njegova ura je prišla.

Črna dama: Zlata, zlata, hitro zlata. Zlato mu je vedno pomagalo.

Bankir, ki ga imajo v krogu na tleh, daje od sebe čudne glasove. Ko mu sipajo na glavo cekine, izgovori poslednje besede kot nadčlovek.

Bankir: Blagor jim, ki zlata ne bodo poznali! ...

Bankirja dvignejo. Zdaj ima opičji obraz in je videti srečen.

Boljševik: Srečno, blaženo rojstvo.

Zdravnik: Opica D, pozdravljena!

Opica D: Žreti — žreti — žreti!

Črna dama si da opraviti z Opico D in jo odpelje v zrakoplov. Opice za njo, le Opica B ostane in prisluškuje.

Drugi prizor.

Prejšnji brez Rdeče dame, Črne dame, Opice A, Opice C in Opice D.

Politik: Tako je to... Zdaj ste na vrsti vi, gospod Filozof, potem jaz in tako dalje. Kaj bo z nami? Pretehtajmo situacijo.

Zdravnik: Vse je jasno. Duhovnik in Boljševik opravita naš pogreb. Bojim se pa za Rdečo damo. Da ne bi zašla v zastrupljeno atmosfero. Tu je zrak čist, okolice pa nismo še preiskali.

Boljševik: Ne bojte se za njo. Ne škoduje ji nobena atmosfera.

Zdravnik: Prav. Hotel pa sem nekaj reči... Da. V skrbeh sem. Naša družba ima enega člana več — in enega manj. Te naše opice so silno požrešne. Naše zaloge živeža pa pičle.

Filozof: Kako to mislite?

Politik: Da ne bi imeli dovolj živeža?

Zdravnik: Trem opicam se je pridružila četrta. Slišali ste, da so ji prve besede bile: Žreti, žreti!

Duhovnik: Mislite, da bi brez opic bilo hrane dovolj za nas?

Zdravnik: Račun je jasen.

Filozof: Pomislimo.

Politik: Neke izredno ostre mere?

Boljševik: Pobijmo opice.

Zdravnik: Zakaj pobijati? Opravimo to reč bolj humano. Moja doza kloroforma...

Politik: Tudi jaz bi bil za humano smrt naših bivših tovarišev.

Duhovnik: Prosim, tudi jaz. Nastane pa vprašanje, ali smemo? Te opice so vendar še malo — ljudje. Ali jih smemo brez greha...

Politik: Dve milijardi pravih ljudi je poginilo zavoljo malega števila nadljudi, zakaj ne bi poginile te opice!

Filozof: Bitje, ki nima več človeške podobe, ni več človek. Odstranimo jih.

Boljševik: Kaj bi modrovali! Sklep je storjen. Vse opice morajo poginiti. Kdo je proti?

Duhovnik: Ampak, gospoda —

Boljševik: Da ali ne? Kdo je proti? Nihče. Tovariš Zdravnik, dajte mi kloroforma. (Vzame od zdravnika omot.) To nalogo opravi jaz. Grob jim izkopljem kar tukaj. Ali imate lopate v inventarju?

Zdravnik: Imamo jih.

Boljševik: Grem po lopate. — (Boljševik odide v zrakoplov. Opica B za njim.)

Duhovnik: Moj Bog! Tega ne bom gledal.

Filozof: Jaz tudi ne.

Zdravnik: Pojdimo ta čas v okolico. Da vidimo, v kateri deželi smo. Da najdemo našo Rdečo gospo.

Politik: Pojdimo. Zelo sem zadovoljen. Preživimo v veselju in izobilju dneve, ki so nam ostali. Manjvredna zalega naj pogine. Mi nadljudje imamo prvenstvo. *Après nous le deluge!*

Vsi proč na desno. Opica B pripelje opice.

Tretji prizor.

Vse štiri opice same.

Opica B: Nevarnost... Nevarnost... Smrt...

Opica A: Za nas?

Opica B: Za vse nas.

Opica C: Bomba? — (Oponaša primerno.)

Opica D: Jaz bil komaj opica... Jaz tudi poginiti?

Opica B: Ti — jaz — Ti — jaz — Ti — jaz — Ti — jaz — vsi poginiti.

Opica C: Nož? — (Oponaša primerno.)

Opica B: Nož — ne. Bomba — ne.

Opica A: Obesiti? — (Oponaša primerno.)

Opica B: Strup! — (Oponaša primerno. Vse so prestrašene.)

Opica C: Nič več imeli policajev, nič soldatov. Kako mi sebe braniti?

Opica B: Jaz braniti... Jaz ukrasti strup... Strup dati... vsi poginiti.

Črna dama poginiti... Zdravnik poginiti... Duhovnik — Politik — Boljševik — vsi poginiti...

Vse opice: Vsi poginiti... Mi žreti — mnogo žreti — sladko kakati...

Pride Boljševik z orodjem. Opice beže. Potem se vrnejo in gledajo Boljševika, ki je začel kopati grob.

Četrty prizor.

Boljševik sam, pozneje Opice in Črna dama.

Boljševik: To je moje delo. (Koplje urno in pridno.) To je moje najslajše delo. Hladna je ta zemlja, mehka je, nič kamenja ni. Lepo bodo počivale naše opice. Zakaj samo opice? (Koplje.) Privabim tudi staro srako, Črno damo. (Koplje.) Zakaj samo opice in Črno damo? Vse po vrsti je treba pokopati. Zdravnik je že po svojem poklicu idiot. Filozof je esteta in idealist, torej idiot. (Koplje.) Tu boš počival, Filozof. Tu boš dremal, Zdravnik. (Koplje.) Tebe, Duhovnik, položim poleg Politika, da bosta nos pri nosu spala in drug drugemu pihala v prazno lobanjo. Ha-ha-ha! (Koplje.) To bo lepa garnitura. Čisto po Darwinovi razvojni teoriji — od zadaj. (Koplje.) In ko vas pospravim vse, porečem Rdeči dami: Ti moja edina ljubica! Zdaj sva sama na belem svetu. Ukrcajva se v zrakoplov in odriniva na izprehod po višavah, dokler se ne odcedi govno

starega človeštva s planeta. Na njem si urediva novo življenje, enostavno, brez vsake kulturne navlake in brez spominov nazaj. Najini potomci ne bodo poznali rimske zgodovine, ne rimskega prava in ne angleških biftekov, zaradi katerih je bilo toliko vojn. Ne bo duhovnikov, ne znanosti, ki zapeljuje človeka v blaznost nadčloveka in tudi ne abotnih poetov, ki bi opevali tvojo rdečo haljo samo zato, ker je rdeča, ali haljo Črne dame zato, ker je njena halja črna. O, moja ljubica, morda se nama posreči zaploditi nov zarod, ki ne bo imel ust in ne danke, ki bo imel peroti in bo živel od zefirjev morskih plim in osek — in — kaj potem?

Boljševik je do pasu v izkopanem grobu. Razmišljen je. Opica B se previdno priplazi in mu vzame omot s kloroformom. Vse druge opice pridejo bliže.

Boljševik: Kaj potem? Zares, to je težko vprašanje. Kaj potem? Ali ne bo zavladelo pravo črno dolgočasje?

Vse opice obstopijo Boljševika in se mu rogajo, vsaka na svoj način.

Opica B: Drugim jamo kopati... sam notri pasti...

Opice: Hi, hi, hi!

Boljševik: Smejte se, smejte, opice. Kmalu boste počivale v hladni zemljici.

Opica B: Ti hladno zemljo jesti... mi žrli — žrli — žrli...

Boljševik: Hej, bivši nadljudje. Vsak gram vašega vidnega bitja je smrad in prekletstvo. Zemlja vas bo izbljuvala, ko pridete z njo v dotiko.

Opica B: (Pokaže zavitek.) — Hi, hi, hi! — (Vse opice rajajo od veselja.)

Boljševik: Kaj smrt si mi ukradla? Čakajte, čakajte.

Hoče iz groba, pa ne more, ker je globoko. Opica B raztrga omot, odpre steklenko. Vse opice okrog nje radovedno ovohavajo steklenko. Pri tem popadajo druga za drugo mrtve ob robu jame. Črna dama prihiti iz zrakoplova.

Črna dama: Kje si, ljubček? Kaj pa je to? Na pomoč! — (Vzame steklenko Opici D — ponjuha in pade mrtva.)

Boljševik: Hudiča! Zares, bogata žetev. Kako muhast slučaj.

Koplje dalje in jemlje opico za opico v grob. Nazadnje truplo Črne dame.

Boljševik: Svečan trenutek. Konec je s teboj, ti stara coprnica. Konec tvoje večne črnine, znanilke mraka in hudobije med narodi. Koga si osrečila? Copata črna, si dušila tisočletja vsak svoboden pokret človeka trpina, sedeč na svojih črnih paragrafih, katere si črtala v lice dobre matere zemlje. Temeljito te zatrpam, da ne vstaneš nikoli več.

Boljševikov glas se izgubi v jami. Ni več videti njegove glave. Pridejo Zdravnik, Politik in Filozof. Vsi razburjeni.

Peti prizor.

Zdravnik, Filozof in Politik, pozneje Boljševik.

Zdravnik: Neverjetno, skoro nemogoče!

Filozof: Človeški rod še ni izumrl, človeški rod še živi. Hura!

Politik: Ali sta res videla žive prave ljudi?

Zdravnik: Res da! Rdeča dama je iztaknila mladeniča in mladenko in je poklicala mene in Filozofa, ko ste vi, Politik, utrujeni obsedeli za bregom. Gospod Duhovnik je takoj pohitel k njim in je še zdaj pri njih.

Politik: Koliko jih je in kakšni so?

Filozof: Samo dva sta. Krepak mladenič osemnajstih let in prekrasna mladenka iste starosti. Oba sta bele polti in zdrava in sveža. Veselje ju je pogledati.

Politik: Katerega rodu in jezika?

Filozof: Tega pa ne vem.

Zdravnik: Čakajte, gospoda. Pristali smo, pa ne vemo, kje smo pristali. (Gleda priročno knjižico.) Ujema se! Pristali smo v južni Evropi pod Alpami na kraškem terenu. Ujema se... Meridijan... Geografska širina... Ujema se, gospoda. Tu je znamenita Postojnska jama.

Politik: Poglejte še, kateri narod je bival v teh krajih pred svetovno katastrofo?

Zdravnik: Čakajte... Tukaj... Že imam... Narod se je imenoval slo-slo-venski... narod. Čuden narod... Pogledam še, kakšen je bil ta slo-slo-venski narod. Aha, tu je zapisano: — Po številu majhen, toda žilav in trdoživ, zdravo in krepko ljudstvo z neomajano vero v najvišje ideale... Ima pa tudi senčne strani. Tako na primer, slo-slo-venski narod — ...

Filozof: Dovolj, dovolj. Pustimo senčne strani. Važno je, da ta narod edini rešuje človeštvo popolnega pogina. Kar se pa tiče jezika in narečja, gospoda, študiral sem svoje dni slavistiko.

Politik: Izvrstno. Le nekaj mi ne ugaja.

Zdravnik: Kaj takega?

Politik: Ne ugaja mi, da je ta dva mlada eksemplarja človeškega rodu našla Rdeča dama in da ju poučuje Duhovnik.

Filozof: To ne bo nič hudega. Ideje Rdeče dame in ideje gospoda Duhovnika so v diametralnem nasprotju. Sicer pa, saj veste, da je Rdeča dama stara kakor zemlja in se tudi gospod Duhovnik ne more meriti z mladostjo. Mladost bo zmagala nad obema.

Politik: Le kako jima je ime?

Filozof: Blaže in Nežica.

Zdravnik: Blaže in Nežica. Blaže je namreč mladenič in Nežica je mladenka.

Politik: Čudovita imena.

Vsi trije pridejo do odprte jame. Zdravnik zagleda steklenko in mehanično ponjuha.

Zdravnik: Kaj pa je to?

Pade mrtev v jamo.

Boljševik (Iz groba): O, še ena zrela hruška!

Politik: Kam je padel Zdravnik? — (Ponjuha steklenko in pade mrtev v grob.)

Boljševik (Iz groba): Aha! Gospod Politik! Samo tvoja glavurina je tako oglata. Lucifer v peklju kremži obraz, ker mu boš preblizu.

Filozof: Neverjetno, kam padajo ti nadljudje. — (Ponjuha steklenko in pade v grob.)

Boljševik: O, še ti, Filozof. Zemlja poje v globinah, ko te sprejema vase. Zdaj sem že višje. (Pokaže glavo iz jame.) Slišal sem njihov razgovor. Toda ne verjamem. Ne verjamem, da bi še živelo seme človeškega rodu. (Glasovi.) Prihajajo? Da, to je glas Duhovnikov.

Pridejo Rdeča dama, Duhovnik, Blaže in Nežica.

Šesti prizor.

Rdeča dama, Duhovnik, Boljševik, Blaže in Nežica.

Duhovnik: Poglavitno pa je, da se vsak dan zjutraj in zvečer z molitvijo spomnita tistega, ki je ustvaril nebo in zemljo.

Rdeča dama: Nikoli ne pozabita, da sta krona stvarstva vidva. Nikoli ne dopustita, da bi kdorkoli vladal nad vama. Da se tega obranita, imata sveto orožje, ki se imenuje upor.

Duhovnik: Deležna sta velike milosti in dobrote božje. Vidva edina bosta nadaljevala človeški rod na zemlji. Vse je vajino. Svet vama leži pred nogami.

Blaže: Ljubi gospod, torej bo grunt res najin? Moj rajnki oče so mi dejali, da z Nežico prevzameva grunt in da bo najin.

Nežica: Tudi moja rajnka mati so govorili, da bo grunt najin.

Rdeča dama: Vajin, vajin!

Duhovnik: Kako sta se rešila v splošni propasti? Kaj ne, da sta vedno veliko molila!

Blaže: Ko se je pričela vojska in so zabrnili po zraku železni ptiči, mi je bila prva misel, da vzamem Nežico in jo skrijem v Postojnsko jamo. Ne veste, kako je grmelo zunaj. Gore so se tresle, hribi podirali. Od zunaj sva slišala strašen jok in stok ubogih ljudi. Dolgo je trajalo in lakote bi bila poginila, da nisva vedela za sladke koreninice in za med divjih čebel med skalovjem.

Nežica: Kadar sva zlezla iz jame, me je Blaže vzel na svoje rame.

Blaže: Okrog vratu mi je sklenila bele drobne roke in mi za šalo dihala zdaj v eno, zdaj v drugo uho. Smejala se je. Tudi jaz sem se smejal pri tem.

Nežica: Ko je ponehalo grmenje in ni bilo več železnih ptičev, sva se podala domov. Toda domá nisva našla nikogar in strašen smrad se širi iz naše dolinice.

Blaže: Da ne bi umrla, sem vzel Nežico na rame in tekel z njo, dokler nisva prišla na prostor, kjer ni bilo smradu. Tam sva našla to rdečo gospo.

Duhovnik: Bog vaju je vodil in Bog vaju bo blagoslovil, ako bosta spoštovala njegove zapovedi.

Nežica: Blaže, ali smem nekaj vprašati.

Rdeča dama: Vprašaj, le vprašaj.

Nežica: Zakaj imate vi rdečo haljo, dobra gospa?

Blaže: Vi pa črno, dobri gospod?

Boljševik: (Se pokaže iz groba.) Tega ne izprašujta, ako hočeta biti srečna. Pridita bliže, da vama še jaz nekaj povem.

Duhovnik: Nikar! On je nevaren.

Boljševik: Tisti, katerim sem bil nevaren, so že tu pod mojimi nogami. Duhovnik, pogledjte, kako lepo je spravljena družba nadljudi.

Duhovnik: Vsi?

Ko pogleda, ga Boljševik potegne v jamo.

Boljševik: Kjer so vsi domišljavci, moraš biti tudi ti.

Duhovnik (Iz groba): Bog vaju blagoslovi, Blaže in Nežica. Jaz vem, da moram iti. — (Blagoslovi oba.)

Boljševik: Pridi tudi ti, moja rdeča ljubica. Ti, boginja upora in prekucij, ti lepa, božanska in krvoločna! Pridi, da te stisnem na svoje srce.

Rdeča dama: Ti si me ljubil? Vedno sem mislila, da si ljubil Črno damo.

Boljševik: Stopi hitro, meni se mudi.

Rdeča dama skoči v jamo, z Boljševikom se objameta in poljubita.

Boljševik: Mladost, zagрни nas s svežo prstjo in rušo. Sladka je hladna zemlja vsem, ki nimajo ničesar več povedati in ničesar več opraviti na svetu.

Vzame z roba jame steklenko, jo da Rdeči dami, Duhovniku in sebi na dihanje. Vsi trije omahnejo. Blaže in Nežica strmita v odprti grob.

Blaže: Zdaj sva res sama, popolnoma sama na zemlji. Kaj naj počneva?

Nežica: Najprej storiva tako, kakor sta storila ta divji mož in rdeča gospa. Usta na usta, tako, že dolgo sem sanjala o tem. — (Poljubila sta se goreče).

Blaže: O, to je pa slajše kakor včasih, ko sem te nosil na ramah. Še enkrat tako, še stokrat, še tisočkrat.

Nežica: Ne, ne več. Zasuti morava to jamo, da ne bi hodili nazaj.

Blaže: Zasujva jo. Naj v miru počivajo!

Zasipata jamo. Oder se stemni. Iz teme in gluhe tišine zazveni glas De profundis.

EPILOG.

De profundis:

Še mislim in še zvenim kakor v atomu krožna pesem elektronov.

Prerojen je človek —

Gospodar pokončne hoje in zgrabljivih spretnih rok —

Gospodar besede in ločitelj broja —

Gospodar nad pojmi biti in umreti —

Gospodar malih in velikih spoznanj pod skorjo lomljive lobanje.

Gospodar pesmi, smeha in solz — človek je zopet na zemlji — in on je mlad.

Očiščen vsega zla, od požrešnosti in napuha, od lakomnosti in zavisti, bo obdeloval človek zemljo in si služil v potu svojega obraza vsakdanji kruh in dano mu bo zopet vse, kar bo živega na zemlji. Pomnožil se bo iz svoje mladosti in bo naselil

vso Evropo —

vso Azijo —

vso Afriko —

naselil bo obe Ameriki, Avstralijo in otočja, severni in južni pol, plovil bo po oceanih in užival neizmerno srečo čistega srca: Zakaj, ta človek noče biti lažno velik, ker večji od sebe biti ne more. Ta človek ne bo zlorabil znatnosti za nizke strasti in poželjenja, ampak si bo z njimi odpiral pot v skrivnosti vesoljstva, daleč do svetlih zvezd, do sonca in njegovih bratov in še dalje v brezkončnost, kjer bo s srcem in pametjo vedno bolj jasno razumel besede stare molitve: Oče naš, ki si v nebesih!

Copyright by
Dr. Anton Novačan
Smarjeta p. Celje
Jugoslavija